

Ryskt operativt beslutsfattande

Vådan av att fatta beslut baserat på önsketänkanden

av Per Blid

Resumé

The author discusses the Russian operational decision-making process as taught during his time at the Russian Federations Armed Forces General Staff Academy and compares the theoretical training with the demonstrated practice on the battlefield in Ukraine 2022. Special focus is on the chosen type of operation – Military Special Operation – and its implications on the performance of the units. Severe implications were imposed on the use of Battalion Tactical Groups (BTG's), command and control structures and logistics. All these implications showed that the chosen type of operation was extremely unsuitable to fulfill the operational goals in a long-lasting, operational-strategical operation. Finally, the author describes the problems with the partial mobilization announced the 21st Sep 2022 when it comes to rebuilding tactical units such as brigades and divisions.

RYSSLANDS UTÖKADE KRIG mot Ukraina går uppenbarligen inte som planerat. Detta är förvånande, eftersom man med den metod för att planera och bedöma militära operationer som lärs ut på ryska militära skolor borde ha förutsett flera av de problem som uppstått.

I följande artikel försöker författaren att gå tillbaka till sina teoretiska kunskaper från utbildningen i operationskonst vid den Ryska Federationens Väpnade Styrkors Generalstabsakademi under åren 1998–2001 och jämföra dem med vad som observerats på slagfältet under 2022. Genom att försöka granska beslutsfattningen innan operationen inleddes kan vi öka förståelsen för hur konflikten förlöpt hittills och hur den kan komma att utvecklas framöver.

När en militär chef ställs inför en uppgift så har denne i regel tränats i en särskild bedömandemodell för att komma till ett så

välgrundat beslut som möjligt. Detta gäller även ryska militära chefer. Kännedomen i Sverige om den ryska operativa bedömandemodellen är begränsad och därför dras ofta slutsatser om rysk militärt beslutsfattande på kunskaper utgående ifrån andra länders bedömandemodeller, främst de man känner bäst.

Under utbildningen på Generalstabsakademien 1998–2001 lades huvuddelen av utbildningstiden på bedömande- och beslutsmodellen för operativt beslutsfattande. Den ryska militära specialoperationen i Ukraina kan antas spegla det operativa bedömande som föregick beslutet om angreppet.

I denna artikel kommer enbart faktorer kopplade till ryskt operativt beslutsfattande innan det storskaliga anfallet mot Ukraina inleddes att behandlas. Analysen rör besluten som fattades på högsta militärstrategiska nivå, den ryska Generalstaben, och ledde fram

till att kriget inleddes som en ”militär specialoperation”. Korruptionen och den låga motivationen inom de ryska Väpnade styrkorna har behandlats i andra sammanhang.

Ryskt operativt bedömande – klassificering av operationer

Det första steget i det ryska operativa bedömandet, när en ny eller förändrad uppgift erhållits, är att *klassificera operationen*. Detta görs för att man ska sätta ramarna för operationen, ange begränsningar och möjligheter samt stödja utvecklingen av operationskonsten under kommande planering. Operationen klassificeras utgående från fyra faktorer:

1. Operationens storlek.
2. Operationens typ.
3. Operationens karaktär.
4. Operationens sekvens.

Den första faktorn, operationens storlek, har tre variabler. Operationen kan vara *operativstrategisk*, vilket innebär att ett militär-område, marint, front, operativ-strategiskt kommando eller högre leder verksamheten. En *operativ* operation leds på motsvarande sätt av en arméstab. Slutligen leds en *operativtaktisk* operation av en armékårsstab eller motsvarande.

Den andra faktorn, operationens typ, förekommer i ett antal olika variationer, av vilka några listas i tabell 1. Klassificeringen av operationstyp ger i regel begränsningar och sammanhang för den aktuella operationen som tas tillvara i det fortsatta planeringsarbetet.

Faktor nummer tre, operationens karaktär, bedöms utifrån var initiativet i den tänkta operationen finns. Om motståndaren har initiativet är operationen defensiv. I det fall egna styrkor besitter initiativet så klassas operationen som offensiv. Ett specialfall av

Operationstyp	Innebörd
<i>Allsidigt sammansatt markoperation</i>	Operationen kan bestå av enheter ur flera försvarsgrenar och truppdrag och leds av en högre markstridsformation, armé eller armékår. I regel ingår i operationen en huvuddel markstridsförband.
<i>Allsidigt sammansatt marinoperation</i>	Operationen kan bestå av enheter ur flera försvarsgrenar och truppdrag och leds av en högre marin enhet, flotta eller marinbas. I regel ingår i operationen en huvuddel marina förband.
<i>Allsidigt sammansatt gemensam operation</i>	Operationen består av enheter ur flera försvarsgrenar och truppdrag och leds av en högre operativ stab, militär-område, front eller OSK. Som exempel på en av de mest komplicerade allsidigt sammansatta gemensamma operationerna kan en landstigningsoperation ges.
<i>Specialoperation</i>	Specialoperationen genomförs med i fredstid stående förband och kan igångsättas utan föregående mobilisering och krigsorganisering. Presidenten, de väpnade styrkornas ”högsta överbefälhavare”, kan besluta om operationens igångsättande utan att inhämta statsdumans godkännande. Ledningen av operationen beslutas utifrån gällande läge.
<i>Självständig operation</i>	Operationen består av enheter ur en försvarsgren och kan ledas av en försvarsgrensstab eller stab ur aktuell försvarsgren. Ett exempel på en självständig operation är en luftförsvarsoperation som leds av en flyg- och luftförsvarsarmé.

Tabell 1: Operationstyper och deras innebörd.

offensiv operation är *motanfallsoperationen* då syftet är att bryta motståndarens initiativ och återta initiativet. Faktorn styr fortsatt bedömning såtillvida att vid en defensiv operation bedöms motståndarens läge och handlingsmöjligheter innan eget läge och handlingsmöjligheter behandlas. Vid en offensiv operation behandlas eget läge och handlingsmöjligheter först.

Den fjärde och sista faktorn, *operationssekvens*, ger inriktning om hur lång tid som finns till förfogande för planering och förberedelser för operationen. En första operation inleder stridigheterna och kan planeras och förberedas under lång tid. En första defensiv operation kan exempelvis medge fast utbyggnad av befästningar. Däremot, en påföljande operation, planeras när striderna redan inletts och osäkerhet råder i avseende om var eventuellt försvar, anfall eller motanfall skall kraftsamlas. Faktorn styr hur lång tid som finns till förfogande för operationsplanering och förberedelser.

Klassificering av den ryska operationen i Ukraina

För den pågående ryska militära operationen i Ukraina kan antas att följande klassificering gjorts. Operationen i Ukraina är storleksmässigt en *operativstrategisk operation* som kräver resurser från alla militärområden och därmed ledning på högre nivå än militärområde(front). Vad avser operationstyp kan vi gå tillbaka till presidents Putins uttalande när han beordrade angreppet – en *militär specialoperation* hade påbörjats. Operationens karaktär är *offensiv* då initiativet att inleda stridigheter ligger hos Ryssland. Ryssland väljer i detta fall tid och plats för angreppet. Slutligen är operationen en *första (inledande) operation* vilket ger angriparen tillräckligt med tid för att planera operationen i detalj.

Det mest avgörande beslutet för operationens utfall torde vara valet av operationstyp – militär specialoperation. Detta val ger en del fördelar till beslutsfattaren samtidigt som det ger vissa begränsningar och dessutom så står en del av specialoperationens fördelar i motsatsförhållande till andra klassificeringsvariabler.

Den militära specialoperationens innebörd

Att välja den militära specialoperationen som operationstyp innebär tre uppenbara fördelar för presidenten då han ensam kunde besluta om operationen, utan att förankra den i parlamentet.

1. Att genomföra en allsidigt sammansatt markoperation skulle kräva mobilisering av värnpliktiga likväl som tillstånd att nyttja värnpliktiga i militära operationer utanför Ryska Federationen. Att enbart i fredstid stående förband kan nyttjas innebär att kontraktsanställda och anställda vid brigader och divisioner organiserades i särskilda bataljonstaktiska stridsgrupper (BTG) och att dessa kraftsamlades längs den ukrainska gränsen.
2. I normala fall medger den militära specialoperationen att överraskningsmomentet gynnas. Beslutsvägarna är korta och operationen genomförs med i fredstid gripbara förband (BTG). Operationens storlek, operativstrategisk, med förband ur alla militärområden och mariner, medgav dock inte till fullo att överraskningsmomentet kunde utnyttjas. Att dolt samla mer än 100 BTG längs Ukrainas gräns görs inte obemärkt varvid erforderlig förvarning avseende förmåga till anfall fanns tillgänglig.
3. Därutöver så kan det civila ryska samhället i stort hållas utanför stridigheterna

då den militära specialoperationen görs med stående förband. Ingen mobilisering krävs av ytterligare personella eller logistiska resurser. Krigsproduktion, som inleds vid mobilisering, påbörjas inte.

Den militära specialoperationen är således lämplig för överraskande och snabba insatser med begränsade militära mål. Då den militära specialoperationen mot Ukraina utvecklats till en långvarig operation med stor resursförbrukning och omfattande militära mål har det visat sig att valet av militär specialoperation var direkt olämpligt.

Organisation av den bataljonstaktiska stridsgruppen (BTG)

Rekryteringskraften hos de ryska Väpnade Styrkorna medförde att taktiska markstridsförband som var helt uppfyllda med kontraktsanställda inte skapades utan de flesta brigader och divisioner var alltså beroende av värnpliktiga under grundutbildning och mobiliserade för att uppnå full personalstyrka. De kontraktsanställda samlades i regel på en eller två stående bataljoner per förband. Därutöver anställdes kontraktssoldater för vissa avgörande funktioner som understöd, ledning och logistik som medgav att den kontraktsanställda bataljonen kunde öva med alla funktioner, men inte med hela omfattningen av stödförbanden.

Den stående bataljonen blev på detta sätt grunden för den bataljonstaktiska stridsgruppen (BTG) där kärnan i regel bestod av en mekaniserad bataljon som förstärks med stridsvagnar, artilleri, logistik och ledningsresurser. Oftast leds en BTG av brigadchefen. Det får till följd att när en BTG sätts in i strid så töms hemmagarnisonen på befäl och förmågan att växa genom värnpliktsutbildning och inkallelser av reservister går

ner eftersom de kontraktsanställda, avsedda att vara det skelett runt vilket man bygger förbandet, saknas.

Ledning av operationen

Vid genomförande av en militär specialoperation finns ingen fastställd ledningsstruktur utan den bestäms utifrån behovet och gällande förutsättningar. Som tidigare visats så är operationen i Ukraina storleksmässigt operativstrategisk vilken kräver samordning av flera militärområdens förband. Då ingen mobilisering beordrades utsågs ingen militärbefälhavare till frontchef och inte heller tillfördes några ytterligare personella- eller materiella resurser för ledning. Till ledningsstrukturen för den operativstrategiska operationen kunde enbart nyttjas stående förband och därmed uppfylldes inte kraven på robusthet för ledningen av en operativstrategisk operation.

På taktisk nivå (brigad- och divisionsnivån) kraftsamlades ledningen till BTG vilket fick till följd att ett stort antal BTG:er leddes direkt från arménivån i en icke-doktrinär ledningsstruktur som inte övats på större övningar. Enligt rysk doktrin har varje ledningsnivå sina specifika uppgifter. Om en ledningsnivå utgår ur ledningsstrukturen har andra nivåer svårt att ta över dessa uppgifter. Tabell 2 beskriver de doktrinära ledningsnivåerna inom markstridskrafterna och de uppgifter som varje nivå har att lösa.

Under inledningen av operationen i Ukraina valdes den taktiska ledningsnivån bort ur ledningsstrukturen vilket fick till följd att samordningen av eld och rörelse på stridsfältet uteblev. Ett stort antal BTG:er löste stridstekniska uppgifter direkt under den operativa ledningen. Framgångsrikt genomförda stridstekniska uppgifter på bataljonsnivån kunde inte exploateras på vare sig taktisk eller operativ nivå. Initiativ uteblev

Ledningsnivå	Förband	Uppgift
Operativstrategisk	Front, Milo, OSK	Samordnar flera operativa (operativstrategiska) enheters operationer inom avdelat operationsområde.
Operativ	Armé	Leder taktiska förband i en operativ riktning. Samordnar underställda taktiska förbands verksamhet och genomför operativ vilseledning.
Operativtaktisk	Armékår	
Taktisk	Division, Brigad	Omsätter de operativa uppgifterna till taktik på stridsfältet. Samordnar underavdelningarnas eld och rörelse och nyttjar vunnen framgång inom ramen för egen uppgift.
Underavdelning	Bataljon och lägre	Genomför stridstekniska uppgifter på order av taktisk chef. De stridstekniska uppgifterna är typuppgifter som inövats och repeterats under träning och kan vara av typen ”bataljons övergång av vattendrag”, ”bataljons anfall ur marschgruppering” eller ”bataljons helikopterluftlandsättning”.

Tabell 2: Ledningsnivåernas uppgifter.

därmed på den lägsta nivå och operations-tempot avstannade vilket öppnade möjlighet för framgångsrika ukrainska motanfall.

Logistik

BTG-konceptet medförde tillkortakommanden även för logistiken. Få brigader har prioriterat kontraktsanställda soldater i underhållsfunktioner. Några brigad- eller divisionsunderhållsplatser kunde inledningsvis inte upprättas. Underhållsförbanden på högre nivå, utrustade med standardfordon, tvingades att leverera underhåll direkt till bataljonsunderhållsplatser. Dessa fordon hade svårt att lämna hårdgjord väg vilket fick till följd att underhållskolonner fastnade på vägarna norr om Kyiv under krigets inledningsskede.

Att underhåll inte kom fram bromsade de främsta bataljonernas anfallskraft. En rysk bataljon medför underhåll för cirka tre dygns strid, på brigad- och divisionsnivån finns ytterligare 4 dygns underhåll och på arménivån ytterligare 7 dygn. Anfallstempot för främsta bataljoner minskade avsevärt efter tre dygn när underhållet sinade. Då inget underhåll

från den taktiska nivån fanns tillgängligt avstannade anfallsrörelsen i upp till fyra dygn. Om arméunderhållet hade nått fram under den tiden så kunde BTG ladda upp för ytterligare tre dygns strid. Resultatet blev en ryckig rörelse med många stopp som kunde nyttjas för ukrainska motanfall.

Senkommen mobilisering

När president Putin sent omsider beordrade partiell mobilisering den 21 september 2022 var det samtidigt ett erkännande av att den militära specialoperationen misslyckats, då en sådan ska kunna genomföras snabbt med stående förband och utan mobilisering. Ju mer framgångsrikt det ukrainska försvaret blev och ju mer effektivt Ukraina genomförde sina motanfall, desto mer uppenbart blev det för Putin att en mobilisering av hela samhället var nödvändig, i synnerhet av personella resurser till de Väpnade Styrkorna och krigsproduktionen.

Då de flesta kasernområden tömts på sina kontraktsanställda soldater och officerare fanns det mycket få platser som kunde ta emot, utbilda och organisera den inkallade

personalen till krigsförband. Mobiliseringen ledde inte till någon övergång till normal ledningsstruktur, då en sådan skulle kräva återupprättande av brigad- och divisionsnivå eftersom många BTG:er redan lidit omfattande förluster och det saknades således skelett att bygga nya förband runt.

För krigsproduktionen, som avsågs dras i gång i samband med mobiliseringen, förelåg hinder i form av att de beslutade handels-sanktionerna hunnit vara i bruk i ett knappt halvår och därmed strypt tillförseln av nyckelteknologi.

Resultatet av mobiliseringen kommer därför att resultera i att slagfältet tillförs tillfälligt sammansatta ryska förband med dåligt utbildad personal, utan samträning och föråldrad utrustning. Den operativa effekten av mobiliseringen är därför ringa.

Slutsatser

Den viktigaste slutsatsen är att den militära specialoperationen som operationsform inte är lämplig för långdragna, operativstrategiska operationer. Genom att felaktigt bedöma den ukrainska motståndsviljan, stödet från

väst och sammanhållningen inom EU och Nato, valde man operationstypen ”militär specialoperation” som efterhand visade sig olämplig för att nå de strategiska målen för operationen.

Dessutom har operationstypen medfört att irreparabla skador åsamkats de ryska Väpnade Styrkorna. Ytterligare mobiliseringar medför inte återgång till doktrinärt uppträdande utan enbart att beväpnade skaror av dåligt utbildade soldater med undermålig utrustning sätts in i striden. Dessa skaror kan i bästa fall lämpa sig för att genomföra defensiva operationer och någon återuppbyggd anfallskraft kan inte erhållas ur dessa enheter.

Det ryska operativa bedömandet kommer troligen inte att förändras av erfarenheterna i Ukraina då tillkortakommandena inte beror på själva bedömandemetodiken, utan mer på de slutsatser som dragits under bedömandet. Slutsatser som mer liknade önsketänkanden än ett objektiva slutsatser.

Författaren är överste, ledamot av KKrVA och tidigare elev vid den ryska Generalstabsakademien.